

פניני הפרשה

פרשת ויקהל - פרה

כב אדר תשפ"ה

סיפור לשלחן שבת

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. (לה, ג)

כידוע הסבירו בזהר הקדוש שזה נאמר על מי שלא שולט על הכעס שלו, ומבעיר את אש הגהינם שתבער בו. ולכן כולנו צריכים להתחזק ולא להבעיר אש בשבת שזה הכעס, וכמובן שכל השבוע אסור לכעוס אלא שבשבת זה הרבה יותר חמור שכשכועס האדם נשמתו בורחת ממנו ושוורה במקומה צד אחר ההיפך מהקדושה, ובשבת יש לך עוד נשמה יתירה ואם זה מסתלק ממך זה כפול ומכופל.

והרמב"ן באיגרתו כותב תתנהג תמיד לדבר כל דברך בנחת לכל אדם ובכל עת וזוהי תינצל מן הכעס שהיא מדה רעה להחטיא בני אדם, וכאשר תינצל מן הכעס תעלה על ליבך מדת הענווה שהיא מדה טובה מכל המידות טובות. (ובחרת בחיים)

ומעשה בזמן הבעש"ט באדם שהיה כורך ספרים ושמו שבתאי ופרנסתו היתה בשפע גדול, אלא שלא לעולם חוסן והאיש נעשה קצת זקן וידיה החלו לרעוד והעבודה כמעט ופסקה לגמרי עד שלאט לאט ירד מנכסיו והחל למכור מחפצי הבית היקרים, והגיע למצב שפת לחם כבר לא בנמצא ואין גם מה למכור בבית. והנה הגיע יום ששי ובבית אין כלום, אמר הבעל לאשתו עלינו נאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות ולכן אני מבקש ממך אל תבקשי כלום מהשכנים אני מעדיף לא לאכול כלום בשבת מאשר להיזקק לבשר ודם.

והאשה הסכימה כמובן, והבעל כבר פנה לבית הכנסת כמה שעות לפני זמן התפילה ואשתו החלה להתפלל ולבכות לבורא עולם ואמרה - רבנו של עולם, אם זה לא היה שבת לא איכפת לי אבל עכשיו השבת עומדת להיכנס איזה מין שבת זו בלי קידוש ונרות שבת וחלות ודגים אנא רבון העולמים אתה כל יכול תעזור לנו, ואחר שהתפללה החלה לחפש בבית אולי תמצא משהו ששוה שעדיין לא מכרו.

ובאמת הקב"ה ענה לתפילתה והיא מצאה חולצה ישנה שלהם שהכפתורים מזהב ומיד הלכה ומכרה את זה לצורך וקיבלה סכום כסף גדול מאוד וקנתה הכל מוכן הביתה. ובעלה התעכב קצת אחרי התפילה ואחר כך בא הביתה והנה הוא רואה מרחוק אור דולק בביתו וחשב שכנראה אשתו לא עמדה בנסיון וביקשה מאת השכנים צרכי שבת ונרות.

והצטער בלבו אבל אמר לא אצעק עליה ולא אצער אותה ונכנס הבית והריח את כל התבשילים וראה את המפה החדשה וחשב בליבו עדיין שכל זה מהשכנים, ואמר לאשתו שבת שלום בשפה רפה והחל באמירת שלום עליכם עד שהגיע לקידוש ורצה להתחיל לקדש, אבל כאן אשתו עצרה אותו ואמרה לו למה אתה לא שואל מאיפה כל זה אתה יודע שלא היה לנו כלום בביתנו? אני יודע שזה מהשכנים ולא רציתי לצער אותך שעברת על דברי ולכן לא שאלתי.

מי אמר לך שזה מהשכנים, מה פתאום, אתה זוכר את החולצה עם כפתורי הזהב מצאתי אותה ומכרתי את הכפתורים, וכל מה שאתה רואה לך הוא כי ממך הכל ומידך נתנו לך. וכשמוע הבעל את אשתו שכלום לא מהשכנים שמח שמחה גדולה מאד ואמר לאשתו שימחת אותי מאד ואני רוצה לעשות איתך ריקוד מסביב לשולחן, וכן כל משך הסעודה כל פעם הבעל קם ועשה ריקוד עם אשתו מסביב לשולחן.

ובשולחנו של הבעש"ט בליל שבת ראו אותו כל התלמידים מדי פעם צוחק ושמוח מאוד. ובמוצאי שבת קודש הבעש"ט נוסע עם עשרה מתלמידיו לביתו של שבתאי כורך הספרים ונכנסו פנימה ושאל הבעש"ט את שבתאי אמור נא לי איך נהגת אתמול בלילה, כבוד הרב פשוט אשתי שימחה אותי ועשינו ריקוד מסביב לשולחן, אם זה אסור לא ידעתי, אני מוכן לקבל עלי כל מה שיגיד הרב, אמר לו הרב תדע לך אתמול ששימחת את אשתך ורקדת עמה כל מלאכי השרת רקדו עמכם למעלה ובזכות זה ששימחת אותה אתם תזכו השנה לבן שיאיר את העולם וכן היה שנוולד להם בן צדיק יסוד עולם. (ובחרת בחיים)

פנינים בפרשה

ויעש את המנורה וזהו טהור. (לו, יז)

מובא במדרש (בראשית רבה סה) מעשה נורא שהגויים רצו להיכנס לבית המקדש להוציא את כלי הזהב אבל הם פחדו להיכנס שהרי כתוב והזר הקרב יומת. וקראו ליוסף משיטא שהיה יהודי מומר והתנהג כגוי לכל דבר ואמרו לו תיכנס אתה והדבר הראשון שתוציא יהיה שלך, אמר להם אני נכנס אני לא מפחד, ונכנס פנימה והנה הוא רואה את מנורת הזהב שכולה מקשה אחת וזה טהור שבעה קנים וגביעים וכפתורים ופרחים הכל מזהב טהור. והוציא אותה החוצה.

אבל כשהגויים ראו זאת אמרו לו, זה לא בשבילך זה למלך אתה תיקח לך איזה מחתה, אבל יוסף משיטא לא הסכים וניסו לפתות אותו שיכנס שוב בכל מיני פיתויים ואמרו לו נעשה אותך מוכס שלוש שנים, והוא לא הסכים. אמרו לו אם לא תיכנס שוב אנו הורגים אותך במיתה משונה.

אמר להם תהרגו אותי והם הביאו שולחן של נגרים מלא סכינים חדים והניחו אותו באמצע והחלו לחתוך אותו לאט לאט והוא החל לצעוק לא על הכאבים אלא כך אמר **אוי לי שהכעסתי את בוראי פעם אחת לא אכעיסנו פעם אחרת.** עד שיצאה נשמתו [ויצאה בת קול מהשמים ואמרה אשריך רבי יוסף משיטא שאתה מזומן לחיי העולם הבא].

והרב כהנמן זצ"ל הקשה מה קרא לו שנתהפך מן הקצה הגרוע ביותר שלא פחד מעבירה שאפילו גוי מפחד, לקצה הטוב ביותר שנותנים לו את טוב העולם הזה ואם לא אזי הורגים אותו במיתה משונה והוא מסכים למען בוראו מה נתרחש אצלו?

ועונה הרב כהנמן זצ"ל על פי פסוק שדוד המלך ע"ה אומר אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו שלכאורה יש כאן סתירה שבתחילת הפסוק דוד המלך מבקש לשבת בבית ה' כל החיים ואחר כך אומר ולבקר בהיכלו שהוא רוצה רק לבקר שם ולא להיות קבוע?

ועונה הרב שבאמת דוד המלך מבקש ורוצה ומשתוקק לשבת כל ימי חייו בבית ה' אלא שידוע שיש יצר הרע שעלול יום אחד להפילו לרחוב הטמא ולזרוק אותו מהבית מדרש. ועל זה ממשיך דוד המלך ואומר ואם ח"ו היצה"ר יוציאני מהבית מדרש לרחוב אני מעכשיו מבקש רבנו של עולם תחזירני לפחות לבקר שעצם הביקור שלי בבית המדרש יזכיר לי שאין תענוג עילאי יותר מללמוד תורת אלקים חיים.

ועל פי זה יובן מה קרא עם יוסף משיטא שהוא נכנס לבית המקדש והרגיש איך השכינה שורה עליו שזה תענוג אדיר, שכל התענוגים בעולם הזה אפילו לא אחוז מזה והוא הבין שזה תענוג לנשמה וכל התענוגים בחוץ זה תענוגי הגוף. אבל מצד שני הוא גם הבין שגם יסורי הנשמה זה הרבה יותר מיסורי הגוף והחל לפשפש במעשיו ורצה לחזור בתשובה בליבו פנימה, ולכן גם כשהציעו לו את תענוגי הגוף לא התייחס כלל וכן כשאמרו לו נהרוג את הגוף שלך במיתה משונה אמר להם בגוף אתם יכולים לעשות מה שאתם רוצים אבל בנשמה שלי אתם לא תפגעו

[מהרב ראובן אלבו שליט"א]. (ובחרת בחיים)

לאור הפרשה

פנינים, סיפורים, ולקחי מוסר לחיים, ע"פ פרשת השבוע

ששת ימים תעשה מלאכה

וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה

פעם אחת הגיע החפץ חיים זצ"ל לעיר צ'רניקוב שברוסיה, ושמע שיש שם בעיר יהודי בעל בית חרושת, המעסיק פועלים יהודיים בשבת! נכנס אליו החפץ חיים ודיבר על לבו שיפסיק את העבודה בשבת, וימנע מלגרום חילול שבת לו ולעובדיו היהודים. ענה לו בעל בית החרושת: אני מרוויח בכל יום ארבעת אלפים רובל מהתוצרת של בית החרושת, וכי רוצה אתה שאפסיד כתוצאה מן השביתה בשבת סכום כל כך גבוה בכל שבוע? אמר לו החפץ חיים, שהוא אינו צודק כלל ואין לו ממה לחשוש, כי משמירת השבת לא מפסידים, ולעומת זאת מחילול השבת רק מפסידים! המשיך החפץ חיים לנסות ולשכנעו לשמור את השבת, אמר לו את הפסוק "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת וינפש", ושאל: וכי בשביל אזהרת שמירת השבת, צריכה התורה להזכיר את ששת הימים שבהם מותר לעשות מלאכה? מה זה נוגע לעניין אזהרת המלאכה ביום השבת? וביאר החפץ חיים במתק לשונו: בוודאי שהתכוונה התורה לומר בזה לאדם, שהאחד תלוי בשני, אם הנך רוצה שתהיה לך מלאכה בששת ימי השבוע, זה בתנאי ש'ביום השביעי שבת וינפש', אבל אם לא תנפוש ממלאכה ביום השביעי, אז גם בששת ימי השבוע 'לא תעשה לך מלאכה', ותפסיד את כל עסקיך ופרנסתך! לשמע דברים אלו ענה לו בעל בית החרושת בלעג: מה הרבי חושב? וכי פסוק אחד בחומש יעמיד את בית החרושת שלי ללא עבודה עשרים וארבע שעות בכל שבוע?? זמן קצר אחרי השיחה הזו, נכנסו הבולשביקים לרוסיה, וכבשו בסערה גדולה את כל הערים והמושבות, ובין שאר פעולותיהם שם החרימו את כל בתי החרושת ובתי המלאכה, ואיתם גם את בית החרושת שהיו בבעלותו של אותו יהודי, וממש ברגע האחרון הצליח בעל בית החרושת עצמו בדרך נס לברוח בעירום ובחוסר כל, אבל שמח שזכה להינצל ממות וודאי. בראותו את אשר עבר עליו נזכר בדברי החפץ חיים ומיד הריץ לו מכתב בו הודה וכתב: עכשיו אני רואה שדברי הרב צודקים ואמיתיים! אכן יש בכוחו של פסוק בחומש לשתק את בית החרושת!

...

בימי הבראשית של הקמת המדינה, בתקופה ההיא שהתחילה בעלייה גדולה לארץ ישראל, החלה תנופה גדולה של בנייה בכל רחבי הארץ, וישובים רבים נבנו באותה תקופה. קבלן אחד שומר מצוות וזה במכרז לבניית שכונה בעיר חדשה שהוקמה אז, כאשר בבניית השכונה הסמוכה וכתה חברת 'סולל בונה'. בימים ההם הגיעה הכספית הגבוהה ביותר בענף הבניה הייתה של רכישת המלט, כי הוצרכו לקנותו ולהביאו מחוץ לארץ תמורת הון רב. הקבלן שומר המצוות הזמין כמות גדולה של מלט והמתין להגעת המשלוח, אלא שלתדהמתו וצערו הרב ההזמנה הגיעה ביום שישי אחרי הצהריים, בארגזי עץ ללא כיסוי, כיון שכבר היו הימים ימי סוף האביב, לא חשש הקבלן להשאיר את שקי המלט כשהם מגולים. אבל הלא יאומן קרה ואחרי הצהריים של אותו יום שישי כשכל המלט כבר היה מונח באתר הבניה והפועלים כבר חזרו לעיר מגוריהם, התקדרו פתאום השמים בעננים, והיה נראה שבכל רגע עלול להתחיל לרדת גשם ולעפות. בשיחה שקיים הקבלן עם הפועלים, הציעו הם שכיון שאם ירד גשם היו כל המלט יירטב ויתקשה ולא יהיה ראוי כלל, וההפסד הכספי יהיה עצום! אין ברירה אחרת אלא שהם יסעו לאתר הבניה כדי לכסות את החביות היטב, אולם בדיקה מהירה של הקבלן העלתה שהזמן שנותר עד כניסת השבת הוא קצר, והוא חושש שפועליו יגיעו בנסיעה זו לחילול שבת. כיון שהוא היה איש ירא אלקים הוא אמר להם בנחרצות: 'אני לא מוכר את השבת תמורת כל הון שבעולם, ואני מזהיר אתכם שאף אחד לא יעז לחלל את השבת עבורי, גם לא בכדי להציל את כל רכושו שעלול לרדת לטמיון!' ואכן בליל שבת התחילו לרדת גשמים עזים בכל רחבי הארץ, והיה ברור שכל המלט שנמצא באתר הבניה נאבד ונפסד.

אולם יהודי יקר זה ערך את שולחן השבת שלו בפנים מאירות, שם את הזמירות כרגיל. למד חומש ורש"י ועסק באמירת תהילים כהרגלו כאילו שר דבר לא קרה! ולא יקרה! והיה איתן באמונה בדברי חז"ל כי השבת מקור הברכה! בצאת השבת, אחר שהבדיל על היין, החל להרגיש את פעימות לבו ולחשוב על ההפסד הגדול באיבוד הכמות הגדולה של המלט שעלתה לו בדמים ויגיעה רבה, ועכשיו ירד הכל לטמיון! מיד קם ונסע למקום הבניה, אולם כשהגיע לשם הופתע ונדהם ממראה עיניו! כל חביות המלט שלו היו מכוסות היטב בקרשים, פחים ואבנים כראוי וכיאות ומאומה לא התקלקל! הוא לא האמין למראה עיניו ורצה למשש את הנס בידיו, הוא תחב ידו לתוך אחת מחביות המלט, והנה הוא בש לחלוטין וטוב לשימוש, הוא כבר התחיל לחשוב על הנה הגדול שקרה לו על מלאכי עליו שנשלחו אליו משמים כדי לכסות את חביות המלט בכות שמירת השבת... למחרת נודע הדבר... כשהתחיל הגשם לרדת שלחו אנשי הנהלת חברת 'סולל בונה' פועלים לאתר הבניה כדי לכסות את חביות המלט שלהם, אך בחשכת הלילה הגיעו הפועלים בטעות לאתר הבניה של הקבלן שומר התורה והמצוות, וכיסו את החביות שלו במקום לכסות את החביות של סולל בונה, וכך ניצל רכושו... בזכות שמירת השבת שהיא מקור הברכה!!! (סימן לבנים)

וימלא אותו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובעצת...

ולחשוב מחשבות וגו'.

לכאורה מה השבח של בצלאל בזה שהוא חושב מחשבות והלא זה כל האדם וגם אם אמר ולחשוב למה צריך להגיד מחשבות? <<<

ויבואר על פי מעשה ברבי חיים מוולאז'ין זצ"ל [תלמידו של הגר"א] שהיה הולך לבקש עזרה לשיבתו הקדושה וולאז'ין. והנה הגיע לאיזה כפרי אחד והסביר לו על מעלת הצדקה שעץ חיים היא למחזיקים בה וכל מה שבישיבה ילמדו תורה בזכות כספו זה נזקף לזכותו וגם זוכים לעושר בעולם הזה וכל שכן לעולם הבא. ונכנסו הדברים בלב האיש והפריש סכום גדול מכספו לטובת הישיבה ואמר לרב תבוא אלי כל פעם. מהיום אני מפריש את כל מעשרותי ליישיבה וכן היה. שפעם פעמיים בשנה הרב היה מגיע אליו ומקבל ממנו את הסכום ומברך אותו אבל כשהרב כבר נודקן הוקשה לו הדבר ושני בחורים החליפו את הרב במשימה של גביית הצדקה מהאנשים אלא שהבחורים ביקשו מרכבה עם סוסים. וכשהגיעו לאיש הנזכר לגבות ממנו אמר להם האיש אני מצטער הפעם אני לא נותן. וחזרו הבחורים לרבם הגדול וסיפרו לו, אמר להם קחו אותי אליו וכשהגיע אליו הרב מוולאז'ין קם האיש לכבודו וביקש מחילה שהטריח אותו. שאל אותו הרב האם הפרנסה לא בסדר או שקרה משהו שאתה לא יכול לתת?

ענה ואמר, חס ושלום הפרנסה גדלה מאז שאני מעשר ליישיבה, אלא שאני חשבת ששכנעתי הולך לטובת תלמידי הישיבה שיאכלו וישתו וילמדו תורה אבל אני רואה מרכבה עם סוסים ואני מבין שכספי הולך לסוסים. עדיף כבר שאני יטפל בסוסים שלי, אמר לו הרב את הפסוק הנזכר שנאמר על בצלאל ולחשוב מחשבות וכי מה החידוש בכך?

אלא הקב"ה נתן לבצלאל חכמה כזו שידע לחשוב מה אחרים חושבים כשנותנים נדבה למשכן, שאם הוא חושב בשביל כבוד שכולם יראו שהוא נותן נדבה אזי יניחו את זה בחצר המושכן ומי חושב לשם שמים יניחו את זה בתוך המושכן. וכן הדבר לגביך אתה שאתה נותן לשם שמים מובטח לך שכספי יגיע ישר לצורך התלמידים. והאיש הנ"ל שמע את הדברים והוסיף נדבה הגונה מאשר בכל פעם על זה שהטריח את רבי חיים מוולאז'ין. ויהי רצון שנעשה כל מעשינו לשם שמים. [כל זה שמעתי מפי קדשו של מרן פאר הדור רבינו עובדיה יוסף זיע"א]. (ובחרת בחיים)

לכף זכות

סיפור ופתרונ - על עניין לדון לכף זכות

מתוך הספר הנפלא מדרוך מעשי ביצד לדון לכף זכות

מנחם מנדל הכהן

ככה זה נראה - בזמן מלחמת העולם הראשונה לפני כתשעים שנה, בירושלים עיר הקודש, בעת שלטון התורכים המר, היה רעב נורא, אמנם ניתן היה להשיג אוכל אצל הערבים, אבל לא היה כסף לקנות אותו. ... בביתו של מוהל יהודי נחמד והגון היה מטבע יקר ערך - נפוליון זהב, במטבע זה אפשר היה לפרנס משפחה במשך שנה שלימה.

את הנפוליאון מצא המוהל על הארץ כשהלך בדרך, ושם אותו אחר כבוד למעלה על גבי הארון, ולשמחתו לא היה גבול, אך טרם הספיקו המוהל ובני ביתו להינות מן השלל, צדה עינו של בנם בן השבע את המטבע היפה והנוצץ המונח על הארון, כמובן שהילד לא ידע את ערכו של המטבע ולא הבחין בין מטבע זהב שכזה לסתם מטבעות נחושת צהובים, אבל הוא ידע דבר אחד - שאפשר לקנות בזה סוכריות. שש ושמש טיפס הילד בזהירות והוריד את המטבע, וצעד אל עבר המכולת, קנה לו מה שרצה ושב למשחקיו, בינתיים חזר המוהל לביתו, הציץ על הארון וראה שהנפוליון נעלם! קרא לאשתו ושאלה היכן הנפוליאון, אבל גם היא לא ידעה. כשהגיע הילד ממשחקיו ברחוב, פנו ושאלו אותו: האם לקחת משהו מעל הארון? והילד השיב, כן לקחתי את הכסף והלכתי למכולת וקניתי בו ממתקים.

מיד רצה אמו המבוהלת החוצה אל עבר המכולת ופתחה בצעקות על החנווני: גנב! לקחת את הנפוליון שלי! לקחת נפוליון שלם ובמחירו נתת לילד שלי רק כמה סוכריות! אתה רשע מרשע, גנב שבגנבני! הרי זה נורא ואיום! והחלה לבכות ולמרט את שערות ראשה לעיני העוברים והשבים, החנוני היה נרעש ונרגש וקרא כנגדה: מה את רוצה ממני?! הילד לא נתן לי אלא "חירעלע" (מטבע נחושת זול) לא נפוליון! ילד יכול לטעות מה הוא יודע, אצלו גם חירעלע נראה נפוליון!

בסופו של דבר הלך אבי הילד לבית דין, ושם תארו את כל מהלך העניין, ובמושב בית דין פסקו לפי הדין שבשלחן ערוך בנדון כזה לחיב את החנוני בשבועה! החנוני חזר על טענתו שקבל מהילד רק חירעלע ולא יותר, ואומר בתוקף: אני מוכן להשבע שאני אומר אמת! והנה, כשראה המוהל שהחנוני מוכן באמת להשבע, הוא החליט לוותר, וכי מה הוא יתן לו להשבע לשקר? והוא אכן ויתר על השבועה, אבל על אף שהמוהל ויתר על השבועה, יצא החנוני מבית הדין בראש חפז, חייו וחייו בני ביתו נחפכו לגיהנום כשכולם מדברים עליהם ודנים אותו לרמאי ושקרן עד שאיבד את פרנסתו.

הלא אתה מוסר לאן מקרה כזה לך זכות?

סוף הסיפור - לאחר סיום המלחמה כשהאנגלים שלטו בארץ קיבל המוהל מכתב מיהודי אחד שכתב: באמצע המלחמה אני הייתי רעב, אשתי רעבה, הילדים שלי רעב, ילדתי ברחוב וראיתי את הילד שלך הולך עם נפוליון זהב ביד, וחשבת, אם ילד כזה מסתובב עם נפוליון בטח בביתו מצויים הרבה כאלה, ואנחנו הולכים למות ברעב! מה עשיתי החלטתי שבמקרה כזה אפשר לעשות הלואה להציל את חיינו, נגשתי לילד ואמרתי לו, מה יש בידך מיד הראה לי מה שיש בידו, התחלתי לשחק אתו, ובדרך זו לקחתי את הנפוליון מידו ובמהירות החלפתי אותו בחירעלע! הילד לא שם לב ולא הבחין שהחלפתי! ועכשו שהמלחמה עברה, אני מחזיר לך את ההלואה שלקחתי שלא בידיעתך, אבל זה היה באנס גמור מצדי, ואני מבקש סליחתך! החנווני המסכן היה חף מפשע ...

לע"נ ר' דב ב"ר שמואל ז"ל ולע"נ הגה"צ ר' אברהם ב"ר חיים שאול זצ"ל